

Andra roten, tomt 129

Kvarteret Snusmalaren

Tionde roten 1637–57v

Sjätte roten 1657h–70

Kungsgatan 42

Hörnet mellan norra sidan av Kungsgatan och östra sidan av Korsgatan (Samband med 3.30)

Hörntomten

Olof Stifs hustru R10 1643 2.129 1.29?

Olof Styfver (Styff) båtsman R10 1644–47, 1649–52 2 mtl, 1648, 1653: 3 mtl, 1656–57 v (VI), 1657h–62 63 65, ej 66

1671–81 M1676 ”en gammal båtsman G 1680–81

Märkligt nog omtalas Olof Styfvert icke i längderna för 1666–70. om det nu kan bero på att han i egenskap av båtsman var befriad från bakugnspengar. Han torde emellertid hela den tid haft sin familj boende här. I april 1659 klagade hans hustru inför kämnärsrätten över att hon av bryggaren Mårten Mattesson hade blivit kallad saltehäst och saltetjuv. Den 6 juli samma år anklagades hon av Per Hansson Potare vid samma rätt för att hon mot förbud hyste hos sig en huskvinna, som levde i oenighet med sin man ”en skomakare och en gammal borgareson här sammastädes och i gamla staden”. Olof Styfwerts hustru försvarade sig med att han inte visste något ont om huskvinnan.

I en supplik daterad omkring 1667 klagade Botilla Olof Styfverts över att hon ”på ett år och tolv veckor icke hade sett sin man och ingen skärv bekommit till sina fyra barn” Nu hade hon råkat slå en elak tysk prästhustru, som logerat hos henne med man och tre barn i fyra veckors tid och ständigt okvädat henne (EIIa:2). Samma händelse avspeglades i överrättens protokoll på följande sätt: Underskulden Anders Bengtsson anklagade Botilla Olof Styfverts för att hon slagit ”den hitkomne av fiender fördrivne främmande prästens hustru ett mundslag så att bloden utgick, förrän prästehustrun henne något tilltalade”. Botilla skulle också ha förhållit prästhustrum hennes kläder. Det hjälpte inte att en djäkne vittnade om att prästehustrun ”fuller haver brukat en otidig mund på hustru Botilla uth för hennes fönster förr än Anders Bengtsson kom med henne. Botilla fick böta tolv mark. 1696 bodde Olof Styfwerts änka i gården med *Gert nålmakare* inneboende, ”Botle Styver” begravdes i Gustavi 4.12.1702. 1704 var *konterfejaren Christian von Schönfeldt* hyresgäst.

Gården omtalas 1710 som Olof Styfverts arvingars i tomtöreslängden.

1715 värderades för Oluf Styfverts arvingar tomten till 200, huset till 400 d smt och lösöret till 80 d smt. Inneboende var *rådman Simmings änka* med lösöre taxerat 50 d smt och *kaptan Wagner* med lösöre för 199 d smt.

Rasmus Mikaelsson hos Olof Styfver 1647: 1 mtl

Anders Andersson 1643: 2 mtl

Sven skräddare 1645: 3 mtl

En teori är att Olof Styfvert tillhörde samma släkt som på Riddarhuset har introducerats under namnen Stewardt och Stuart. En av de nämnda fyra barnen torde ha varit *stadsfiskalen Jonas Styfvert* (om honom se biografi i Mårten Stiernström, Åklagareväsendet i Göteborgs stad 1621, s 126). I Jonas Styfverts hus bodde 1717 *jungfru Maria Florander* med sin piga. Jonas Styfverts son

räntmästare Olof Styfvert

betalade tomtöret 1718?–23. Enligt tomtöreslängden var egendomen efter madame Voltzers uppbud, alltså fr.o.m. 1724, delad i två lika delar mellan Olof Styfvert och madame Voltzer. Olof Styfvert pantsatte den 26.9.1721 gård ”i hörnet mellan kyrkomuren och skräddare Frans Boreillis hus.” Men själva äganderätten måste Olof Styfvert i början ha delat med sina syskon. Efter stadsfiskal Jonas Styfverts död avstod samtliga barnen *Ingeborg, Maria, Olof och Jacob Styvert* enligt ett magistratsprotokoll 1722 deras gård ”på Kungsgatan i hörnet emot Svenska kyrkomuren” till Marias man *regementsfältskären Johan Clemens Friedleben*, som redan förut var bosatt i gården. Efter branden 1721 hade han på egen bekostnad ånyo bebyggt gården.

Olof Styfvert var 1710 arkliemästare på Bohus efter *Petter von Sollen*, 3.9.1715 lanträntmästare efter *Iwar Wandelin*, kallades 1728 kompaniskrivare vid Bohusläns dragoner, 1733 mantalskommissarie och 1736 kronobagare.

Friedleben var son till en stadsfältskär i Hamburg. Han kom till Stockholm 1708, blev 1711 regementsfältskär vid Elfsborgs regemente och bevistade 1712 slaget vid Gadebusch. Han blev fången vid Tönningen, deltog i norska fälttåget 1718 och avled 1723.

Madame Elisabeth Voltzer uppbjöd den 15.7.1723 första resan regementfältskären Johan Clemens Friedlebens hus och gård på hörnet åt Konungsgatan gentemot svenska kyrkan mellan räntmästare Olof Styfverts hus och gård å norra och dess andra hus och gård å östra sidan, inköpt för 1 500 d smt den 11.7.1723. Elisabeth Voltzers flicknamn var *Rolofsson*. Hon var född i Hamburg 1664 och hade 29.1.1695 gift sig med källaremästare *Benjamin Voltzer* (1676–1707). När hon avled i vattusot 1726 (begr. i Chr den 25 okt) efterlämnade hon sju barn, bl.a. sonen Johan, död i Bengalen 1730.

Detta innebar att tomten 2.129 delades i två hälfter: räntmästaren Olof Styfvert fick den norra.

Landskamrer Anders Mallmér

inropade på auktion den 13.2.1728 avlidna Madame Elisabeth Voltzers gård för 1 475 d smt. När han avled (bou 7.3.1733) var gården med tapeter värderad till 1 730 d smt: i bouppteckningen upptogs också sex böcker (bl.a. Bibeln. Drinkares ynkliga skådeplats och Danmarks och Norriges fruchtbare Herlighet.). Hans änka *Catharina Poppelman, född 1706*, dotter av *Johannes Poppelman* (1649–1725) och *Rebecka Walleria* (1667–1737), gifte 1733 om sig med

theol. lektor Sven Jacobsson, som därmed övertog gården. Den såldes på auktion den 10.2.1744 för 1 935 d smt till *Cornelius Levedsson*, som för samma summa överlät den till

tolagsbokhållaren Christian Graff

(döpt 2.6.1705, u. 25.11.1745). Han blev 1727 stadsuppborädsman efter *Magnus Jordan* och 19.1.1731 tolagsmästare. Han avled barnlös 15.11.1774 som änkling efter *Lena Maria Torsson*, dotter till *handl. Cornelius Torsson* och syster till *landshövdingen, friherrinnan Elisabeth Lilli-*

ecrantz. Bouppteckningen upptar en förmögenhet av 16 628 d smt, däribland hus och tomt i hörnet av Kungs- och Korsgatorna, som med eldstäder, tapeter och annat nagelfast hade värderats till 7 000 d smt. Den såldes på auktion den 10.1.1775 för 8 900 d smt till *handelsmännen Eric Törnsten d.y. och Johan Hult*.

1775 den 6 februari lät handelsmännen herrar Eric Törnsten och Johan Hult uppbjuda ett i stadens andra del eller kvarter på Konungsgatan uti hörnet intill Korsgatan, emellan Jungfrurna Boureillis gård å östra (2.130) och svärdfejaren Cornelius Linds samt jungfrurna Francks gemensamt ägande hus å norra sidan belägna hus och gård, som de på auktion den 10.1.1775 köpt av avlidne tolagsskrivaren Christian Graffs sterbhusdeltagare för 8 900 d smt, 30-penning 296 daler

Johan Hult, som var ägare av norra delen av de Styfwertska arvingarnas f.d. tomt, avstod tydligen sin del i denna halva till Eric Törnsten, som var ägare ännu 1802.

Eric Törnsten *d.y.* var före inträdet i den 10.11.1767 i HS handelsbokhållare. Hade enligt Handels societetens protokoll ”icke allenast ifrån barndomen blivit uppdragen vid sådana sysslor, som fordrade insikt i korrespondens, expeditioner och räkenskaper utan ock sedan han i 14 år tjänat på landskanslikontoret och ränteriet i Göteborg i sju år betjänat Handels societetens ledamot herr handelsman Christian Arfvidsson uti dess Contoirhandel”.

Burskap 18.12.1667. Bosatt 1/4 2.129, kv Snusmalaren 1790.

Hos Erik Törnsten arbetade hans broder *Elias*, sedermera även han handelsman.

Fakta om handelsmannen Eric Törnstens släkt har flyttats till vederbörandes tomter:

Eric d.ä. 2.19. Varuhuset 1696 Angående *apologisten Erik Törnstens* vistelse i Göteborg se EIIa:7a 1692.

Eric Törnsten hade sedan ¾ år åtta timmar i veckan hållit förhör angående ungdomens kunskaper i katekesen.

Elias Törnsten Medlem av handels societeten den 19.10.1773. Hade då tjänat fem år hos framlidna *Inga Chalmers* och sex år hos sin broder handelsman Eric Törnsten. Burskap 11.3.1774. Bosatt 5.28, kv. Frimuraren, bakgård 4.110. Blev kyrkoherde i Bollebygd

Troligen registraturen: 21.9.1738: *Stadsnotarien i Göteborg Hans Törnsten* var son till sal kyrkoherden i Bollebygd Erik Törnsten.

Göteborgs registratur Ba:48 b Han var bosatt 4.53, Sparb.1734 Hustru *Charlotta Catharina Törnsten, född Sandman* måste begrava tre döttrar den 15.11.1745, alltså samma år mannen dog.

Anna Elisabeth Törnsten, hustru till *Birger Fridelius*, begravdes 17.7.1729.

Handelsmannen Pehr Dyrén

lät 1796 den 2 maj, 30 maj, 27 juni, första, andra, tredje gången ”för Ettusende Femhundra riksdaler uti Riksgäldssedlar uppbjuda hälften uti huset N:o 30 vid Korsgatan uti stadens södra del och tredje rote belägit, som tillhört handelsmännen Johan Hult och Eric Törnsten och desse medelst utfärdat köpebrev av den 27.3.1794 försålt. Warandes förberörde hus och gård belägit emellan handelsmännen Törnstens och Hults eget hörnhus å södra och guldsmeden Reutz å norra sidan till vilken senare hembud skett enligt påskrift å själva köpebrevet” (Göteborgs stadsskriv AIIas:3, 967)

Östra delen av 2.129*Anders Gullsmeth*

1637, 1639–40, 1642, 1649: 2 mantal, 1641: 3 mtl, 1641, 1647

Anders Gullsmeds dotter 1646*Torsten Assmundsson snickare hos Anders Gullsmeth R10*

1639–45: 2 mtl

Anders Larsson skeppar 2.129 (1.29?)

1655: 2 1656–57v (VI), 1657h: 1.16, 1658: 3–, 59 63 65, ej 66 till

116 *Jacob Ebbesson sporemakare* 1667–70*Niels Piel* 65 66*Olof Torsson* 1652–53: 2 mtl

Olof Torsson smed 1666

Nedanstående osäkra:

Oluf Sifuertsson 1667 2.129

Oluf Styfwert 1666, 1668–70 (rote 10 1643–55)

Sven Ambjörnsson 1667–70 (I femte roten 1648, 1650–55, jfr *Ambjörn kalkslagare* i rote 5, *Ambjörn skräddare* i rote 10 1666 RM)*Hans sinkelmakare* 1662 ½*Anders Gunnarsson* 1663 1665 1666*Johan (Rütter) Fällberedare* 1656 1.20 1657v: 1, 1657h: 1, 1658: 3, 1659–61: 2, flyttar till VänersborgEfter 121 *Hans Bengtsson* 1666:

Här nedanför tionde roten 1655

Bengt Olsson 1656: 4.8 1657v 2.16 1657h 2.16, 1658:8 1659–63*Jacob Ebbesson, sporrsmeth och grovsmed.*

1667–70

Han var inte infödd i Göteborg, där han fick burskap 6.11.1665. Den 24.10.1670 bestämdes det i rätten, att han skulle förhjälpas till sin arvsrätt i Sunnerbo härad i Småland. I en supplik, daterad i oktober 1668 begärde han hjälp att återfå penningmedel, som han hade lånat ut till sin broder i Stockholm, som avlidit barnlös: även dennes hustru var död. Jacob Ebbesson befann sig här i staden åtminstone i december 1664: då stämde han *Anders Simonsson*, som hade kallat honom en fuskare och bönhas. Han gifte sig enligt Gustavi C:1 den 16.11.1669 med *Barbro Rasmusdotter*. Han erhöll den 19.6.1672 180 d smt för fönsterbeslag till rådhusbyggnaden. Efter klagomål erhöll han den 1 juli s.å. ytterligare 10 d smt för arbetet. (Ränte- och byggningskoll),

Den 2.8.1670 klagade Jacob Ebbesson (EIIa:3) över att hans ämbetsbröder storligen hindrade honom i hans arbete. Han hade under hela året från några veckor före jul icke beviljats någon gesäll.

I september 1666 mötte han *hattstofferaren Jöns Crona* inför rätten i en ovanligt svårartad träta. Bland annat luftade Jöns Crona sin förtret över att Jacob Ebbesson hade svikit sina löften att hjälpa Jöns Crona med 30 dussin hängbeslag, som Crona enligt attest av Herman bössmakare hade lovat att leverera till påsken näst därefter avsedda för riksdagens början i Stockholm 1664. Jacob spormakare hade blott levererat tolv dussin.

I fortsättningen hade tydligen Jöns Crona inte vågat lita på Jacob Ebbessons hjälp utan beslutat ordna saken på sitt eget sätt. Jacob Ebbesson hade en *lärling Nils Larsson*, som enligt Jacob hade bundit sig för att stanna i fyra år i lära hos honom. Jöns Crona hämtade till sig Nils Larsson under förevändning, att pojken skulle resa hem till sina föräldrar. När Jacob Ebbesson en kväll kom in i Jöns Cronas hus ”insmygande i otid genom orätt port som en tjuv” enligt Crona, så fann han sin forne lärgosse Nils Larsson sitta ensam i Jöns Cronas nattstuga och arbeta med gehängbeslagen. Man undrar inte på om Jacob Ebbesson fattade humör, när han såg pojken, som han lärt upp så pass långt, att han någorlunda kunde göra beslagen, sitta hos hattstofferaren och utföra det arbete som egentligen sorterade under smedämbetet. Jacob Ebbesson beslöt att som bevis inför ämbetet taga ett par beslag. Men Jöns Cronas hustru ställde sig i vägen för honom och sade, att han inte skulle slippa igenom dörren, förrän han lade beslagen ifrån sig. Jacob Ebbesson fattade henne i armarna och ryckte och slet i henne men hon ropade, ”jag går inte undan, om jag än skall dö härigenom.” Jacob måste kasta av sig kappan, innan han lyckades dra henne från dörren. Men hon följde efter honom till porten och tog hans hatt som pant, sägande: ”I haven rövat mitt hus”. Enligt Jöns Crona hade hustrun behandlats så omilt av Jacob Ebbesson ”att hon lika som helt sönderslagen är, och samma natt och dag om hennes liv ingen förhoppning varit”. *Ingrid Tore svärdfejares* och *Lennica Herman bössmakares* vittnade om hur mörbultad hattstofferarens hustru varit efter slagsmålet. Ingrid hade ”oförvarandes om Söndag afton” kommit in uti Jöns Cronas hus och sett hans hustru vara blå både på armar och lår och därtill mycket sjuklig. Jacob å sin sida visade en attest av en *fänrik Anders Svensson*, att Jacob Ebbesson hade begärt att få låna en hatt av vakten. Fänriken hade också hört Jöns Crona kalla Jacob Ebbesson en landlöpare och bönhas och sett hustrun ge Jacob en örfil och dra honom två gånger i håret.

Den 5 oktober samma år fick Jöns Crona svara inför överrätten för att han understod sig att prejudicera smedegillet i sitt handverk och hålla pojken Nils Larsson till att smida gehängbeslag hemma i sitt hus.

Jöns Crona försvarade sig med att han inte använde pojken till detta utan fick hjälp av en *smed Anders i Lundby på Hisingen*. Sedan putsade och utarbetade Jöns Crona genom en ”särdeles av sig själv uppfunnen konst” smedens arbete, vilket rätten erbjöds att förvissa sig om på ett framvisat gehängbeslag. Även Jacob Ebbesson uppmanades att visa ”sin konst och sitt arbete” på sådana beslag. Enligt Jacob hade Jöns som hattstofferare endast lov att göra mässingsbeslag. (Mässing är en legering av koppar och zink. Gamla Nordisk Familjebok: ”hattstofferare (av ty. hutstaffierer, äldre numera obruklig benämning på handlande med modevaror, modist)”). Nils Larsson, som Jöns sade sig använda endast till gördelarbete, ansåg, att han inte hade lovat stanna hos Jacob Ebbesson mer än några veckor, eftersom denne inte var någon i smedskräet antagen mästare.

I sitt domslut sade rätten, att den fuller hade skäl att skärpa lagen med Jöns Crona för det han inför sittande rätten hade tillmält Jacob Ebbesson, så muntligen som skriftligen, att han hade gått

in i hans hus som en tjuv och icke var värd att bo bland ärligt folk utan ”qvittera” (lämna) staden. Men för Jöns Cronas armods skull och på det att han inte måtte bli skämd till sin heder hade rätten beslutat denna gång ”böterna till tjugo marker lindra”. Följande år i december klagade Jacob Ebbesson över att skulten Anders Bengtsson underlåtit att i tid inkräva, vad Jöns Crona enligt dom var skyldig honom Jacob Ebbesson, varigenom Jöns Crona hade fått tid att bege sig härifrån och till Kungälv.

Den 15.1.1666 berättade Jacob Ebbesson, att han tillsammans med åtskilliga andra hade kallats hem till *Herman Helmeling Bössmakare*, där Herman bössmakare tillstått, att Jacob Ebbessons gesäll *Gabriel Schell*, som nu vistades i Stockholm, hade ”brukat skamlös mund” mot Jacob Ebbesson för att Jacob, som ej kunde läsa, brutit ett brev med Gabriels namn på i den tron att det var hans eget. Det var inte han som kallat dit de övriga åhörarna enligt Herman bössmakare: den ene efter den andre var av en händelse inkommen.

I överrätten den 28.3.1667 vittnade *barberaren mäster Anders Pedersson* om de tvenne hål i huvudet som sporrsmiden Jacob Ebbesson erhållit av sin forne gesäll, som nu var i *gamle Lars smeds bröd*. Någon livsfara förelåg ej.

2.10.1684 behandlades frågan om att Jacob Ebbesson sporrsmid skulle vara kommen i rop och rykte inte endast i staden Göteborg utan också runt omkring i landet för att ha grävt ned döda hästar i sin gård. Han hade inte endast anklagats av rackaren för detta utan också av *underskulten Gunne Olufsson och stadstjänaren Olof Jerpe*, som rannsakat hans gård. Det visade sig, att ryktet hade utspritts av *Olof svärdfejares son Tore Olufsson* och en svärdfejaregesäll och *Oluf ankar-smeds gesäll Anders* som sagt, att att Jacob Ebbesson grävt ned döda märrar i sin gård. Gunne Olufsson sade dock, att när han på presidentens order hade gått till sporrsmidens gård, hade de funnit en huvudskalle och ett tämligen långt stycke rygggländ efter ett dött kreatur. vilket hade rapporterats för herr presidenten. Jacob Ebbesson hänvisade till *Engelbrekt Björnsson* och *Lars Andersson sporrsmid*: dessa förnekade vittnesmål. Jacob Ebbesson förmanades att inte besvära rätten med oskäligen överlöpenden utan sitta hemma på sin verkstad och sköta näring och hantering. När Jacob Ebbesson utan bevis anklagade *Henrik Åkerman* för att ha stulit hans verktyg förmanade rätten Jacob att se sig väl före i denna sak, ”medan han är en trätosam och envis människa”.

Som hyresgäst hade Jacob Ebbesson omkring 1670 *pottmakaren Michel Goldtmans änka Oluf Henriksdotter* som på grund av bristande hushyra ålades att föra sin pottugn och kvarliggande lera ur sporrsmidens hus. Änkan företrädde vid rätten av sin måg *pottmakaren Jürgen Pretthun*. Jacob sporrsmid omtalas 1670 tomt 9.43.

Hattmakaren mäster Daniel Hanck

lät den 16.3.1685 lagbjuda hus och gård på Kungsgatan mellan Sven Larsson Bökers gård å östra och Olof Styverts gård å västra, som han för 250 rdr köpt av sporrsmiden Jacob Ebbessons änka. Den 14.8.1783 hade Daniel Hanck gift sig med *Casper Wiesenhoffs änka Maria Lenersson*. Daniel Hanck tvistade i början av 1694 om utlovade 50 rdr i hemgift och hustruns fädernesarv med hennes styvsvärfader *hovslagaremästare Fredrik Andreas Gödeke* (gift den 1.10.1693 med *Cornelia Wiesenhoff*). Daniel Hanck klagade (15.2.1694) över ”det dagliga överlopp”, som Gödeke gjorde honom men frändömdes huset till Gödeke om han ej betalade skuld till Gödeke. Troligen klarade sig Hanck den gången genom att låna av *Jacob Jürgensson*, som för 334 daler 26 öre skuld den 9.5.1698 uppbjöd huset. Den 23.6.1698 pantsatte Daniel Hanck sitt hus på Kungsgatan

”mellan fiskalen Jonas Styverts hus och gård i öster och fiskalsänkans (sic”) i väster” (cautionister var Jonas Styfvert och Peter Böök Rotgjutare).

Den 22.8.1698 dateras en överenskommelse mellan Daniel Hanck och styvsvärfadern mästare Fredrik Gödeke: denne hade gjort en avbetalning på Hancks skuld till Jacob Jürgensson (AIIb:4).

Nu följer täta uppbud av gården: Den 18.2.1701 uppbjudes gården för skuld till hovslagaren Fredrik Gödeke på en summa av 144 d smt courant och sades då ligga mellan salig Oluf Styverts änkas hus och gård i väster och stadsfiskalen Jonas Styfverts gård i öster. Den 1.4.1701 uppbjöds gården av lånekontoret och den 21.3.1704 för lånade 500 d smt av *pastorn vid Kristine kyrka magister Johan O Burchardus* (med medkreditorerna *buntmakaren Johan Eriksson*, hovslagare Fredrik Gödeke samt fiskalen).

Kreditorerna sålde gården för 800 d smt till den franskfödde

skräddaremästare Frans Boureille.

Gården sades vid dennes uppbud den 9 maj samma år ligga på Kungsgatan mellan stadsfiskalen Jonas Styfverts gård å östra och sal Oluf Styfverts arvingar å västra sidan.

Den 15.9.1721 bytte Boureille denna tomt mot de Styfvertska arvingarnas tomt öster härom (2.130). Knappt två veckor därefter – den 26 september – pantsatte *räntmästare Olof Styfvert* sitt ograverade hus och tomt på Kungsgatan i hörnet mellan kyrkomuren och skräddaremästare Frans Bourelles hus till *handelsmannen Samuel Schütz* för lån av de Flybachska barnpenningarna, 300 d smt. Vad som då pantsattes tycks vara såväl den f.d. Bourelleska tomten, som de Styfvertska arvingarnas hörntomt.

Den f.d. Bourelleska gården hade ödelagts i 1721 års brand och ännu 1737 betecknas denna tomt i tomtöreslängden som obebyggd. Den tycks ha delat Olof Styfverts vid Korsgatan belägna fastighets öden och sålunda kommit i *svärdfejare Cornelius Linds* och därefter i *Johan Hults* ägo.